

УДК 378.011.3

[https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2\(16\)-219-226](https://doi.org/10.52058/2786-6025-2023-2(16)-219-226)

Зубаль Майя Вікторівна кандидат наук з фізичного виховання та спорту, доцент, доцент кафедри спорту і спортивних ігор, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, вул. Огієнка, 61, м. Кам'янець-Подільський, <https://orcid.org/0000-0002-8145-5263>

Цапко Алла Миколаївна кандидат педагогічних наук, доцент кафедри освітології та інноваційної педагогіки, Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди, пров. Фанінський, 3, м. Харків, <https://orcid.org/0000-0001-5629-4448>

Трофіменко Віра Олександрівна асистент кафедри здоров'я та фізичної рекреації, Білоцерківський національний аграрний університет, площа Соборна, 8/1, м. Біла Церква, <https://orcid.org/0000-0002-2809-9060>

Ковач Шандор Арпадович старший викладач кафедри фізичного виховання, ДВНЗ «Ужгородський національний університет», вул. Івана Франка, 1, м. Ужгород, <https://orcid.org/0000-0001-8087-7686>

Литвин-Жмурко Тетяна Сергіївна викладач кафедри спорту, Національний університет «Чернігівський колегіум» імені Т. Г. Шевченка, вул. Гетьмана Полуботка, 53, м. Чернігів, <https://orcid.org/0000-0002-1448-9949>

ДИСТАНЦІЙНЕ ТА ЗМІШАНЕ НАВЧАННЯ ФІЗИЧНІЙ КУЛЬТУРИ У ВІЙСЬКОВИЙ ЧАС В УКРАЇНІ

Анотація. У статті розглянуто дистанційне та змішане навчання фізичній культурі у військовий час. Розглянуто особливості та переваги використання дистанційної та змішаної форми навчання, на основі методів теоретичного дослідження: аналізу, синтезу та узагальнення результатів досвіду впровадження технологій дистанційного та змішаного навчання при навчанні здобувачів вищої освіти. Зроблено акцент на тому, що потрібно вдосконалювати та доопрацьовувати навчальні програми та навчально-методичне забезпечення з фізичної культури з метою підвищення його якості та ефективності; забезпечення консультативно-методичної підтримки науково-педагогічними працівниками здобувачів вищої освіти.

Підготовка студентів з фізичної культури за допомогою дистанційного та змішаного навчання повинна супроводжуватися на всіх етапах; забезпечення

організаційно-методичної підтримки зі створення та систематичного оновлення електронної інформаційної системи відкритого доступу навчально-методичного забезпечення організації змішаного навчання; розробка та наукове обґрунтування теоретичних і методичних засад ефективного використання технологій дистанційного та змішаного навчання в освітньому процесі; пошук та дослідження нових шляхів і програмно-технічних рішень підвищення ефективності дистанційного та змішаного навчання (створення та використання освітнього контенту, забезпечення ефективної взаємодії між його учасниками); моніторинг дотримання нормативних вимог щодо створення навчально-методичного забезпечення та організації дистанційного і змішаного навчання.

До особливостей використання дистанційного та змішаного навчання слід віднести: студентоорієнтованість, продуктивність, високу інтерактивність, оптимізацію роботи викладача, прозорість і контрольованість процесу навчання з боку викладача. Дистанційне та змішане навчання потребує також високого рівня внутрішнього контролю і здатності до самонавчання, тоді коли не всі учасники навчального процесу мають готовність працювати самостійно. У межах традиційного навчання викладач може контролювати процес виконання роботи, спрямовувати діяльність студента, мотивувати його до роботи, контроль дещо обмежується. Але потрібно зазначити, що якщо у студента, щось не виходить, або йому щось не зрозуміле, то викладач в цьому випадку може одразу прийти на допомогу, що є важливим при обмеженому часі на навчання і виконання завдань.

Ключові слова: дистанційне навчання, змішане навчання, фізична культура, студенти, викладач.

Zubal Maiia Viktorivna Candidate of Sciences in physical education and sports, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Sports and Sports Games, Ivan Ohienko Kamianets-Podilskyi National University, Ohienka St., 61, Kamianets-Podilskyi, <https://orcid.org/0000-0002-8145-5263>

Tsapko Alla Mykolaivna Candidate of Pedagogical Sciences, Associate Professor, Department of Education and Innovative Pedagogy, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Faninsky Ln., 3, <https://orcid.org/0000-0001-5629-4448>

Trofimenko Vira Oleksandrivna, Assistant of the Department of Health and Physical Recreation, Bila Tserkva National Agrarian University, Soborna Square, 8/1, Bila Tserkva, <https://orcid.org/0000-0002-2809-9060>

Kovach Shandor Arpadovych Senior Lecturer at the Department of Physical Education, Uzhhorod National University, Ivan Franko St., 1, Uzhhorod, <https://orcid.org/0000-0001-8087-7686>

Lytvyn-Zhmurko Tetiana Serhiivna Lecturer at the Department of Sports, National University "Chernihiv Collegium" named after Taras Shevchenko, Hetmana Polubotka St., 53, Chernihiv, <https://orcid.org/0000-0002-1448-9949>

DISTANCE AND BLENDED LEARNING IN PHYSICAL EDUCATION IN WARTIME IN UKRAINE

Abstract. The article deals with distance and blended learning in physical education in wartime. The features and advantages of using distance and blended learning are considered, based on the methods of theoretical research: analysis, synthesis and generalization of the results of the experience of implementing distance and blended learning technologies in the training of higher education students. The emphasis is placed on the need to improve and finalize the curricula and teaching and methodological support in physical education in order to improve its quality and efficiency; to provide consulting and methodological support to higher education students by scientific and pedagogical staff.

Training of students in physical culture through distance and blended learning should be accompanied at all stages; providing organizational and methodological support for the creation and systematic updating of an electronic information system of open access to educational and methodological support for the organization of blended learning; development and scientific substantiation of theoretical and methodological foundations for the effective use of distance and blended learning technologies in the educational process; search and research of new ways and software.

The features of distance and blended learning include: student-centeredness, productivity, high interactivity, optimization of the teacher's work, transparency and control of the learning process by the teacher. Distance and blended learning also requires a high level of internal control and self-learning ability, while not all participants in the learning process are ready to work independently. In traditional learning, the teacher can control the process of performing work, direct the student's activities, motivate him or her to work, and control is somewhat limited. However, it should be noted that if a student fails or does not understand something, the teacher can immediately come to the rescue, which is important when there is limited time for studying and completing tasks.

Keywords: distance learning, blended learning, physical education, students, teacher.

Постановка проблеми. З початком війни в Україні навчання здобувачів вищої освіти здійснюється за допомогою дистанційної форми навчання або якщо дозволяють вимоги безпеки то з допомогою змішаної форми навчання.

Спричинено це тим, що більшість вишів постраждало внаслідок військових дій спричинених країною агресором, особливо в Східних регіонах нашої держави; більшість міст та територій залишаються поки що під окупацією. Але найголовнішим є збереження життя й здоров'я викладацького і студентського складу закладів вищої освіти. Змішане навчання можуть проводити ті заклади вищої освіти, які знаходяться на безпечних територіях, але з дотриманням всіх заходів безпеки. Для того, щоб повноцінно проводити заняття з фізичної культури у військовий час не має універсально розробленої програми, яка б забезпечувала виконання всіх вимог з розвитку та функціонального та фізичного стану здобувачів вищої освіти під час дистанційного та змішаного навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Аналіз наукових надбань дозволив нам виявити, що дослідженням впровадження змішаного навчання в систему освіти займалися: В. Биков, К. Бугайчук, О. Зимовець, А. Стрюк. Наукові розвідки з використання інформаційних технологій у професійній освіті здійснювали: І. Волощук, В. Стрельников. Теоретико-методологічні засади підготовки вчителів з фізичного виховання досліджували: Л. Сущенко, О. Тимошенко, П. Хоменко. Особливості формування інформаційно-комунікаційного середовища у вищому навчальному закладі в процесі підготовки майбутніх учителів фізичної культури розглядали: Г. Генсерук, Ю. Драгнев, Р. Клопов. Дослідженнями перспектив використання дистанційного навчання у професійній підготовці фахівців з фізично культури і спорту засмалися: О. Костріков, Г. Шандирось, В. Шандирось. Розробку і впровадження змішаного навчання в систему вищої освіти виконували: В. Кухаренко, Н. Рашевська, Л. Шапрана, І. Воротникова, М. Кадемія, О. Рафальська, В. Бацуровська. Незважаючи на значну кількість напрацювань з досліджуваної проблематики маємо переконання про недостатній рівень дослідження використання дистанційного та змішаного навчання фізичній культурі саме у військовий час.

Метою нашої статті є здійснення аналізу дистанційного та змішаного навчання у військовий час; визначення основних переваг та недоліків в системі навчання фізичній культурі з використанням дистанційної та змішаної форм навчання.

Виклад основного матеріалу. Колектив авторів Согоконь О. А., Донець О. В., Гогоць В. Д. у своїх працях трактують фізичну культуру як частину загальної культури суспільства, що становить творчу діяльність з освоєння минулих і створення нових цінностей, переважно у сфері фізичного розвитку, оздоровлення й виховання. Фізичну культуру індивіда вони розглядають, як процес оволодіння знаннями, вміннями і навичками навчальної, виховної, оздоровчої, рекреаційної діяльності для подальшого застосування у процесі

самовдосконалення та самовиховання. В інтересах вдосконалення людини фізична культура використовує фізичні вправи, природні сили, гігієнічні фактори, режим праці, побуту, харчування і відпочинку. Вона повинна всіляко сприяти росту економічного потенціалу країни, духовних потреб людей, бути діючим засобом усебічного гармонійного розвитку особистості, формування активної життєвої позиції [1, с. 7].

За останнє десятиліття в нашій країні відбулася значна зміна у сфері навчання фізичній культурі, а це і правова складова, науково-теоретична, нормативна та інші. Спочатку примусом для переходу освітян на дистанційне навчання стала пандемія коронавірусу, під час якої викладачі вишів терміновим порядком почали опановувати новітні технології, а з початком війни проблема дистанційного навчання постала із новим загостренням. Для засвоєння студентами знань та вмінь з фізичної культури викладачі вишів розробляють та створюють сучасні дистанційні курси дисциплін. На більш безпечних територіях поєднують змішане навчання з дистанційним.

Наказом Міністерства освіти і науки №466 від 25.06.2013 року було затверджено Положення про дистанційне навчання. В цьому положенні визначено, що дистанційне навчання - це індивідуалізований процес набуття знань, умінь, навичок і способів пізнавальної діяльності людини, який відбувається в основному за опосередкованої взаємодії віддалених один від одного учасників навчального процесу у спеціалізованому середовищі, яке функціонує на базі сучасних психолого-педагогічних та інформаційно-комунікаційних технологій. Головним завданням дистанційного навчання є забезпечення громадянам можливості реалізації конституційного права на здобуття освіти та професійної кваліфікації, підвищення кваліфікації незалежно від статі, раси, національності, соціального і майнового стану, роду та характеру занять, світоглядних переконань, належності до партій, ставлення до релігії, віросповідання, стану здоров'я, місця проживання відповідно до їх здібностей [2].

На думку науковця Кухаренка В., змішане навчання – це цілеспрямований процес здобування знань, умінь та навичок в умовах інтеграції аудиторної та поза-аудиторної навчальної діяльності суб'єктів освітнього процесу на основі використання і взаємного доповнення технологій традиційного, електронного, дистанційного та мобільного навчання при наявності самоконтролю студента за часом, місцем, маршрутами та темпом навчання. Змішане навчання – це форма навчання, за якої здобувач освітнього закладу навчається частково в аудиторії, а частково отримує навчальний матеріал через інтернет засоби, наприклад використовуючи дистанційний курс. А дистанційний курс — це комплекс інформаційних навчально-методичних матеріалів та освітніх послуг, створених у віртуальному

навчальному середовищі для організації дистанційного навчання на основі інформаційних і комунікаційних технологій для реалізації моделі дистанційного навчання [3].

Такі вчені як Кривенцова І. В., Клименченко В. Г. та Іванов О. В. вважають, що світовий досвід дистанційного навчання підтверджує його ефективність та здатність долати недоліки традиційних форм надання освітніх послуг. Застосування дистанційних форм навчання з використанням сучасних інформаційних технологій дозволяє підвищувати ефективність освітнього процесу за рахунок можливості отримувати додаткову інформацію з різноманітних джерел, вивчати експертні думки фахівців з актуальних питань, формувати особистісні погляди на визначену проблему [4]. А вчені Цибулько Л. Г. та Глоба Г. В. вважають навпаки, що дистанційне навчання має низьку характерних недоліків, що впливає на його ефективність. По-перше, це відсутність живого спілкування студента з викладачем, висока залежність від якості роботи Інтернет мережі, низький рівень практичної спрямованості занять, недостатній рівень формування методичних умінь студента [5].

Якщо розглядати використання дистанційного навчання у фізичній культурі, то можна говорити про те, що воно може задовольнити лише частку тих знань, які ми можемо надати студентам: а саме доступ до інформації спортивного, фізкультурно-розвивального, оздоровчого, рекреаційного характеру. Вважаємо, що перевагою дистанційного навчання є мобільність (здобувач може приймати в ньому участь з будь-якої точки країни, або іншої держави), оперативність та інтерактивність, ми можемо швидко надати навчально-методичну інформацію і застосовувати при цьому різні нові методи навчання (програми, додатки, комп'ютери, гаджети). Але також хотілося б звернути увагу на те, що студенти не можуть приймати безпосередньо участь навчанні, яке проводиться з допомогою традиційних методів. Ще одним недоліком дистанційного навчання вбачаємо, що є заборона на проведення різних спортивно-масових заходів, спортивних змагань. Дистанційне навчання не надає можливості застосовувати ті форми, методи та засоби фізичного розвитку особистості, що в кінцевому результаті впливає на результат фізичного розвитку та виховання.

На нашу думку, якщо в закладі вищої освіти використовується змішане навчання, то потрібно дуже ретельно продумувати та розробляти навчальну програму. Розподіляти матеріал таким чином, щоб вивчення теоретичної частини проходило в дистанційному режимі (лекції, відеофільми, методичні рекомендації). А виконання практичних занять планувати очно. Таким чином викладач буде бачити правильність виконання силових вправ та надавати рекомендації, щодо усунення недоліків. А також безпосередньо здійснювати контроль за виконаними нормативами.

Викладач може використовувати для дистанційної частини навчання будь-які сервіси, які є зручними саме для нього. Он-лайн заняття проводити в Zomi, Googl Meet, Skype. Різні навчально-методичні матеріали надсилати зручним для нього та студентів способами, а саме Viber, Telegram, WhatsApp, Signal, завантажувати в Google Classroom, MOODLE або в електронну бібліотеку, яка наявною в закладі. Виконання контрольних та тестових завдань з фізичної культури можна контролювати з допомогою додатку Google форми або Google Workspace.

В період навчання студентів в дистанційній або змішаній формі головною метою викладача є організація спільної діяльності та мотивування студентів на самостійне виконання вправ та звітування.

Якщо у викладача немає можливості проводити заняття в змішаному форматі, то для контролю виконання рухових та фізичних вправ можна запровадити відео-звітування від здобувачів. Наприклад записати відео виконання якоїсь силової вправи і надіслати або викладачеві в будь-який Messenger, або здати в Google Classroom. Таким чином викладач перевірить виконану роботу і зможе її оцінити.

Мозолев О. акцентує увагу на тому, що перехід до дистанційної та змішаної форми навчання з фізичної культури потребує відпрацювання нових підходів до методики організації занять, встановлення особистісно-значущих пріоритетів та потреб фізичного розвитку студентів, модернізацію існуючих технологій навчання та розробку нових механізмів ефективної співпраці викладачів і студентів [6].

Висновки. Отже провівши дослідження зазначеної нами проблематики, а саме дистанційного та змішаного навчання фізичній культурі у військовий час можемо зробити висновок, що дистанційне навчання – це навчання під час якого викладач та студенти взаємодіють з допомогою електронних засобів навчання. А змішане навчання – це поєднання традиційної форми навчання (очної) з дистанційною. До основних переваг таких видів навчання можна віднести, що студенти можуть у будь-який час виконувати отримане завдання (бо більшість викладачів та студентів виїхали за кордон і є суттєва різниця в часі). Головним і найбільшим недоліком вбачаємо те, що під час дистанційного навчання викладач з фізичної культури не може проконтролювати правильність виконання вправ та нормативів.

Література:

1. Согоконь О. А., Донець О. В., Гогоць В. Д. Фізичне виховання – дистанційна форма навчання: навч.-метод. посіб. Полтав. нац. пед. ун-т імені В. Г. Короленка. Полтава: Сімон, 2021. 120 с.

2. Про затвердження Положення про дистанційне навчання: Наказ Міністерства освіти і науки України від 25 червня 2013 року № 466. URL: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/

3. Кухаренко В. М. Теорія та практика змішаного навчання: монографія. Харків: КП "Міськдрук", 2016. 284 с.

4. Кривенцова І. В., Клименченко В. Г., Іванов О. В.. Дистанційна освіта з фізичного виховання в період карантину. *Фізична реабілітація та рекреаційно-оздоровчі технології*, 2020. № 5(2), с. 98-103.

5. Цибулько Л. Г., Глоба Г. В. Особливості дистанційного навчання студентів факультету фізичного виховання в умовах карантину. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка. Педагогічні науки*, 2021. № 6 (344). Ч.2, с. 84–97.

6. Мозолєв, О. Інноваційні форми фізичного виховання студентів в період дистанційного навчання. *Grail of Science*, 2022, № 12-13. С. 676–683.

References:

1. Sohokon O. A., Donets O. V., Hohots V. D. (2021). Fizychnе vykhovannia – dystantsiina forma navchannia [Physical education - distance learning]: navch.-metod. posib. Poltav. nats. ped. un-t imeni V. H. Korolenka. Poltava: Simon [in Ukrainian].

2. Pro zatverdzhennia Polozhennia pro dystantsiine navchannia (25.06.2013) [On approval of the Regulations on distance learning]: Nakaz Ministerstva osvity i nauky Ukrainy, № 466. Retrieved from: https://osvita.ua/legislation/Dist_osv/2999/ [in Ukrainian].

3. Kukharenko V. M. (2016) Teoriia ta praktyka zmishanoho navchannia [Theory and practice of blended learning]: monohrafiia. Kharkiv: KP "Miskdruk" [in Ukrainian].

4. Kryventsova I. V., Klymenchenko V. H., Ivanov O. V. (2020). Dystantsiina osvita z fizychnoho vykhovannia v period karantynu [Distance education in physical education during the quarantine period.]. *Fizychna reabilitatsiia ta rekreatsiino-ozdorovchi tekhnolohii – Physical rehabilitation and recreational and health technologies*, 5(2), 98-103 [in Ukrainian].

5. Tsybulko L. H., Hloba H. V. (2021). Osoblyvosti dystantsiinoho navchannia studentiv fakultetu fizychnoho vykhovannia v umovakh karantynu [Features of distance learning for students of the Faculty of Physical Education in quarantine. s]. *Visnyk Luhanskoho natsionalnoho universytetu imeni Tarasa Shevchenka. Pedagogichni nauky – Bulletin of Luhansk Taras Shevchenko National University. Pedagogical science*, 6 (344), Ch.2, 84–97 [in Ukrainian].

6. Mozolev O. (2022). Innovatsiini formy fizychnoho vykhovannia studentiv v period dystantsiinoho navchannia [Innovative forms of physical education of students during distance learning]. *Grail of Science*, 2022, 12-13, 676–683. [in Ukrainian].